Keski-Pohjanmaan hyvinvointialue | Mellersta Österbottens välfärdsområde

Asia: Valtiovarainvaliokunta / 21.03.2025 klo 11.30 / O 16/2025 vp / Vastaus lausuntopyyntöön: hyvinvointialueiden talousnäkymät ja alijäämien kattaminen

Hyvinvointialueen talousnäkymät kohti vuotta 2026

Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueen talousarvio vuodelle 2025 on -13,4 miljoonaa euroa alijäämäinen. Talousarvio ei sisällä 12/2024 päätetyn palveluverkkoa ja -rakennetta koskevien muutosten eikä meneillään olevien yhteistoimintalain mukaisten neuvottelujen vuotuisia säästöjä (9 M€). Arvioimme, että kuluvan kevään aikana pystymme päivittämään talousarvion siten, että vuoden 2025 alijäämä olisi selkeästi alkuperäistä talousarviota pienempi. Viranhaltijajohto valmistelee kevään 2025 aikana lisää strategisesti, toiminnallisesti ja taloudellisesti vaikuttavia lisätoimia tuoden niitä toimielinten päätöskäsittelyyn.

Vuoden 2024 toimintakulut olivat lähes identtiset vuoden 2023 kulusumman kanssa kertoen taloutta sopeuttavien toimien etenemisestä. Sopeuttamista tehtiin mm. laajalla johtamisjärjestelmän ja palvelutoimintojen muutoksilla. Valmisteltavana olevan muutostalousarvion sisältämien sopeutusten jälkeen vuoden 2025 kulukasvu lienee alle 2 %. Näinkään pieni kulukasvu ei kuitenkaan riitä saamaan tulosta ylijäämäiseksi vielä kuluvan vuoden aikana. Tulos kääntyy ylijäämäiseksi vuonna 2026.

Arvio alijäämien kattamisesta vuoden 2026 loppuun mennessä

Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueen taloussuunnitelma on suunnitelmavuosien 2026–2027 osalta hyvinvointialuelain 115 §:n mukaisesti tasapainossa. Vuosi 2026 on suunnitelmassa arvioitu merkittävän ylijäämäiseksi hyvinvointialuelain mukaisen kumulatiivisen alijäämän kattamisvelvoitteen takia. Suunnitelmaan sisältyy merkittävä riski, että alijäämää ei saataisi kokonaisuudessaan katettua vuoden 2026 loppuun mennessä. Taloussuunnitelman realistisuus kytkeytyy kiinteästi toimintaa uudistaviin ja kustannussäästöjä tavoittelevien toimien onnistumiseen.

Pyydämme huomioimaan lainvalmistelussa, että kumulatiivisen alijäämän kattaminen kokonaisuudessaan vuoden 2026 aikana voi vaarantaa palveluiden tuottamisen edellytykset. Hyvinvointialueet ovat hyvässä vauhdissa toiminnan ja talouden yhteensovittamisessa, joten esimerkiksi kahden vuoden lisäaika olisi erittäin tarkoituksenmukainen.

Siirtymätasaus

Useiden vuosien takaiset soten ja pelastustoimen kustannukset vaikuttavat koko 2020-luvun ja myös siitä eteenpäin pysyvästi (alueet, joille jää pysyvä siirtymätasaus) alueiden rahoitukseen. Tämä

koskee sekä siirtymätasauksella rahoitusta menettäviä että rahoitusta saavia alueita. Toistaiseksi voimaan jäävää siirtymätasausta ei tule jättää rahoituslakiin. Samoin kuluvan vuosikymmenen viimeisiä vuosia tulee muokata siten, että siirtymätasausten koot poistuvat tai vähintäänkin pienenevät, jolloin laskennallisen rahoituksen osuus kasvaa.

Siirtyvätasauksen takia hyvinvointialueet eivät ole yhdenvertaisessa asemassa, koska osaa alueista rankaistaan hyvinvointialueuudistusta edeltävän ajan toiminnan tehokkuutta edistäneistä toimista. Kunnilta siirtyneet kustannukset eivät kerro koko totuutta kustannuksista, sillä soten ja pelastustoimen mukana on siirtynyt myös investointivelkaa. Samoin tulee huomioida, että hyvinvointialueiden toiminnan aikaiset kustannusnousut (TES-korotukset, inflaatio) ovat nostaneet kaikkien hyvinvointialueiden kustannuksia - yhtä paljon myös siirtymätasauksesta kärsivien alueiden kustannuksia. Ilman negatiivista siirtymätasausta Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueen vuoden 2024 olisi jo ollut ylijäämäinen: siirtymätasaus -18,8 M€ ja tuloksen alijäämä -16,8 M€. Samalla tavoin vuoden 2025 olisi ylijäämäinen ilman siirtymätasausta: siirtymätasaus -17,5 M€, TA2025 -13,4 M€ (muutosTA2025 tulee olemaan alijäämältään pienempi). Siirtymätasauksemme koko asukasmäärään suhteutettuna on yksi suurimmista hyvinvointialueiden joukossa.

Tiivistys

Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueen lausunnon pääkohdat:

- Toimintamme ja taloutemme yhteensovittaminen on meneillään
- Kulujen kasvu 2023 vs. 2024 ja ennuste 2025 on hyvinvointialueiden keskimääräistä tasoa alempi
- Siirtymätasaus rankaisee Keski-Pohjanmaata merkittävästi vielä vuoteen 2028 asti ja senkin jälkeen siirtymätasaus olisi jäämässä pysyvästi vähentämään rahoitusta
- Ilman siirtymätasausta jo vuoden 2024 tuloksemme olisi ollut ylijäämäinen
- Esitämme siirtymätasausjärjestelmän poistamista
- Esitämme kahden vuoden lisäaikaa kumulatiivisten alijäämien kattamiselle

Kokkolassa 18. maaliskuuta 2025.

KESKI-POHJANMAAN HYVINVOINTIALUE SOITE

Mikko Komulainen
hyvinvointialuejohtaja

Helinä Saarela
talousjohtaja